

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Розвиток зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку
із загальним недорозвиненням мовлення III рівня

Виконала студентка групи СОМ-2(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Дьячкова Аліна Андріївна
Керівник: Лупінович С. М.
Рецензент: Курінна А. Ф.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 49 с., 10 табл., 4 рис., 37 джерел, 2 додатки.

Об'єкт дослідження: зв'язне монологічне мовлення у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення й аналіз наукової літератури з проблеми дослідження); емпіричні (спостереження, констатувальний експеримент, обстеження стану зв'язного мовлення дітей); статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

Загальне недорозвинення мовлення негативно впливає на розвиток дитини, відбивається на її діяльності та засвоєнні нових знань. Мовленнєве порушення негативно впливає на розумовий розвиток, особливо на формування вищих рівнів пізнавальної діяльності, що зумовлено тісним взаємозв'язком мовлення і мислення і обмеженістю в соціальних, зокрема мовленнєвих контактів, у процесі яких здійснюється пізнання дитиною навколишньої дійсності. Усе це негативно позначається на оволодінні грамотою, на успішності навчання дитини у подальшому.

Отже, необхідним є проведення корекційної роботи на усіма сторонами мовлення, а також паралельно необхідно розвивати усі пізнавальні процеси дитини.

ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ, ЗВ'ЯЗНЕ
МОВЛЕННЯ, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, СМИСЛОВА СТОРОНА
МОВЛЕННЯ, ЗВУКОВА СТОРОНА МОВЛЕННЯ

ВСТУП

Відповідно до Державного стандарту дошкільної освіти України дитина у дошкільному віці повинна оволодіти певним рівнем освіченості, вихованості та розвиненості. Всі ці складові є основою для особистісної і психологічної готовності дитини до навчання у школі. Одним з важливим показників рівня розвиненості дитини дошкільного віку є стан її мовлення. Діти повинні володіти навичками розгорнутого, послідовного, логічного, зв'язного мовлення. Всі ці знання необхідні дитині задля успішного навчання у школі.

До числа найважливіших завдань логопедичної роботи з дошкільниками, що мають загальне недорозвинення мовлення (далі – ЗНМ), відноситься формування у них зв'язного монологічного мовлення. Це необхідно як для найбільш повного подолання системного мовленнєвого недорозвинення, так і для підготовки дітей до майбутнього шкільного навчання.

При загальному недорозвиненні мовлення спостерігаються різні мовленнєві розлади, при яких у дітей порушено формування всіх компонентів мовленнєвої системи, що відносяться до звукової і смислової сторони. У той же час одним з важливих показників готовності дітей до шкільного навчання є рівень сформованості зв'язного мовлення. Це обумовлює актуальність проблеми діагностики стану зв'язного мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення III рівня старшого дошкільного віку для побудови найбільш ефективної корекційної роботи.

Проблема діагностики стану зв'язного монологічного мовлення розглядалася в педагогічному, логопедичному, психологічному аспектах. Діагностику розробляли такі вчені, як В. Глухов, О. Гвоздєв, Т. Фотекова та інші. Основні напрямки і зміст корекційно-логопедичної роботи з формування зв'язного мовлення наведені в психолого-педагогічних

дослідженнях Л. Виготського, Н. Жукової С. Карпової, С. Коноплястої, Ю. Коломієць, Є. Мастюкової, С. Рубінштейна, Т. Філічевої, Г. Чиркіної, М. Шеремет та інших.

Об'єкт дослідження: зв'язне монологічне мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Предмет дослідження: розвиток зв'язного монологічного мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження:

1. На основі аналізу науково-методичної, психолого-педагогічної літератури обґрунтувати поняття «зв'язне монологічне мовлення» та розглянути особливості його розвитку.

2. Розкрити особливості розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

3. Розробити та експериментально перевірити методику розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Методологічним підґрунтям дослідження були:

– положення про провідну роль діяльності і спілкування у розвитку особистості, теорії мовленнєвої діяльності (Л. Виготський, А. Леонтьєв, С. Рубінштейн);

– вчення про практичний взаємозв'язок мовлення і мислення (Д. Браун, Л. Виготський, М. Жинкін, О. Леонтьєва, Д. Слобін та ін.);

– сучасне вчення про анатомо-фізіологічні основи мовленнєвої діяльності (Д. Гамов, Б. Гріншпун, М. Піскунов та ін.);

– концепція про структуру мовленнєвих знань, механізми їх засвоєння та особливості оволодіння мовленнєвою діяльністю на практичному рівні в процесі нормального і порушеного онтогенезу (М. Жинкін, М. Зеєман, Р. Левіна, О. Леонт'єв та ін.);

– вчення про методи комплексної діагностики і корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей (Л. Волкова, Р. Лалаєва, В. Лубовський, О. Лурія, О. Мастюкова та ін.).

Відповідно до поставлених завдань було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження: теоретичні (вивчення й аналіз наукової літератури з проблеми дослідження); емпіричні (спостереження, констатувальний експеримент, обстеження стану зв'язного мовлення дітей); статистичні (кількісна та якісна обробка даних).

Апробація результатів дослідження відбулась на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика», яка проходила 17 травня 2020 року у м. Запоріжжя в Хортицькій національній академії.

Структура та обсяг магістерської роботи: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (37 найменувань). Загальний обсяг роботи – 49 сторінок.

ВИСНОВКИ

В роботі було розглянуто стан зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня.

Порушення мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення зумовлені несформованістю або розладом на ранніх етапах онтогенезу власне мовленнєвих, психологічних і нейрофізіологічних механізмів при первинно збереженому слухові та інтелекті.

У роботі теоретично уточнено поняття «зв'язне мовлення» та розглянуто процес його розвитку. Визначено, що під зв'язним мовленням розуміють смислове розгорнуте висловлювання, що забезпечує спілкування і взаєморозуміння. Різні наукові дослідники дають свої визначення, щодо розуміння цього поняття. Визначено, що процес формування мовленнєвої діяльності проходить подовжений і складний шлях розвитку. Становлення зв'язного мовлення відбувається поступово з розвитком мислення і пов'язане з ускладненням дитячої діяльності та формами спілкування з оточуючими людьми.

У роботі розглянуто особливості розвитку психічних процесів у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. Нами визначено, що сформованість зв'язного мовлення відіграє важливу роль у психічному розвитку дитини. Воно має надзвичайне значення для розвитку психічних функцій, розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, зв'язне мовлення впливає на формування її важливих особистісних якостей таких, як комунікабельність, ініціативність, креативність, компетентність. Завдяки добре сформованому зв'язному мовленню дитина вчиться чітко та ясно мислити, легко встановлює контакт із оточуючими, ініціює власні ідеї. Бере участь у різних видах дитячої творчості.

Розроблено та експериментально перевірено методику розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку із

загальним недорозвиненням мовлення III рівня. За основу нашого навчання ми взяли методичку Т. Ткаченко, направлену на розвиток зв'язного монологічного мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Т. Ткаченко виділяє у своїй методиці два основних засоби, які дають змогу дитині більш легко оволодіти грамотним зв'язним монологічним мовленням. Навчання за методикою Т. Ткаченко значно покращило результати дітей. Завдяки цьому 66% дітей мають достатній рівень сформованості стану зв'язного монологічного мовлення, 17% середній, 17% високий, низький рівень не має жодна дитина.

Методичні рекомендації щодо розвитку зв'язного монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення, розроблені в ході дослідницької роботи, сприятимуть розвитку умінню дітей чітко та грамотно висловлювати думки, брати активну участь у спілкуванні, ініціювати власні думки, що сприятиме успішному навчанню у школі.

Таким чином, отримані дані свідчать про те, що діти із ЗНМ III рівня відстають у своєму розвитку у порівнянні із дітьми з нормотиповим розвитком. Діти потребують систематичної логопедичної роботи з розвитку усіх сторін мовлення. Провідне місце займає і зв'язне монологічне мовлення, уміння грамотно та чітко висловлювати свої думки. Всі ці навички та вміння необхідні дітям старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня для подальшого успішного навчання у школі.